

sára ezt hamarosan orvosolták. Itt a színházak a szocialista U. G. T. és az anarchista C. N. T. közös vezetése alatt állanak és komolyabb darabokat is játszanak. A Nobel-díjas *Jacinto Benavente* maga vette át leg-hiresebb darabja, a *Los Intereses creados* főszerepét. A hetvenéves Benavente részéről ez igen szép teljesítmény! (A darabot Budapesten a Nemzeti Színház mutatta be, — minden siker nélkül.)

Valenciában *Semáforo* címen igen nivós színházi lap is megjelenik, holott erre jóval kevesebb eszköz áll rendelkezésre, mint Barcelonában. Ez a lap pártonkívüli és politikával nem foglalkozik. Józan és tárgyilagos szakemberek vezetik.

Madrid a színházi élet terén is jó példával jár elő. A mindennapos repülőtámadások ellenére is a madridiak hidegvérrel járnak a színházba és moziba. Madridban a fiatal irógárda legjobbjainak egyfelvonásosait mutatták be néhány hónappal ezelőtt: *Rafael Alberti* ezek között a legtehetségesebb, akinek verseskötetét még tavaly a katolikus *Cruz y Raya* című igen nivós folyóirat adta ki. Alberti a magyar olvasóközönség előtt *Plattkó*, a híres futball kapushoz írt ódája révén vált ismeretessé. Mellette még *Rafael Dieste* neve érdemel említést. Dieste egy Cervantes egyfelvonásost is átdolgozott: ez az átdolgozás a *Hora de España* című Valenciában megjelenő új folyóirat mellékleteként nyomtatásban is megjelent.

Ugyanez a fiatal irógárda frontszínházat is szervezett, de elsősorban front hangszórókkal dolgozik, amelyeknek leadásait az ellenséges lövészárokból is hallani éjjel, egészen husz kilométernyi körzetben. A másik oldalról egy jobboldali színpadi szerző, a giccses, verses, szentimentális darabokat író *José María Pemán* használja a hangszórókat.

Összefoglalásul elmondhatjuk, hogy a spanyol forradalom nem hozta meg azt a színházi nagyüzemet, amely rendszerint minden forradalom velejárója. A spanyol színház ujjaépítése — úgy látszik — a polgárháború utáni idők nyugodtabb korszakára vár. (*Brachfeld Olivér*)

PETER BEZRUCS, A HETVENEVES KÖLTŐ. Az „Ucstvrtletnik szkupiny Blok“ című prágai cseh avantgardista folyóirat néhány hónappal ezelőtt megjelent egyik számában olvashattuk a következő sorokat: „Drága mester, ezekben a napokban újra elolvastam Sziléziai dalait és újra feltettem a kérdést: Hol tart ma a mi tájunk? Mi változott meg benne? Csak a nevek és sok esetben még azok sem. Mert csak a farizeuskodók ünnepelhetik tájunk felszabadulását, a tájét, mely gazdasági szempontból a köztársaság szívét képviseli. Már ma látom az Ön 70. életévének megünneplését, már ma látom a hangosan kiáltozó szájakat és a szónokló alakokat, már ma olvasom a hosszú hasábokat a lapokban, a sok szóvirágot, melyeket már ismer az emléktáblák és szobrok leleplezése alkalmából Sztaré Hambryból és máshonnan. Látom és hallom ezt már ma és — hallgatok. És velem együtt hallgat mindenki Sziléziában, aki az Ön művét nem a gomblyukában, hanem a szívében hordja... Nem akarjuk most itt felsorolni azokat, amiket a lah népen követtek el... Egy egész könyvet tenne ki ez. Ezt a könyvet Sziléziában mindenki a szívében hordja, aki Önt és műveit szereti. Ezt a könyvet elsősorban Ön hordja a szívében. És ezért, ha majd szalagokkal és babérral fognak jönni, ha majd tárt karokkal jönnek, kis szobáját ismét üresen találják. És erre büszkék vagyunk mi is, akik a nyomdokain haladunk. Büszkék vagyunk az Ön magatartására. Az Ön hallgatásában művének szimbolikus folytatását látjuk. Büszkék vagyunk rá, hogy a mi nagy férfiunk és költőnk lenézi azokat, akik megbecstelenítik az ő művét fa-

rizeuskodó dicséretekkel...“

Bátor, meg nem alkuvó, lényegét érintő sorok ezek. *Ondra Lysohorsky*, a neves lah költő nyílt leveléből valók, abból a leveléből, melyet a Bezruc-s-jubileum küszöbén írt a kis lah nemzet nyelvét irodalmi szintre emelő költő, akit méltán tekintenek Bezruc szellemi utódának.

Némelyek talán ünneprontásnak tekintik Lysohorsky kemény szavait. Am nem ünneprontás ez, mert hisz nem lehet ünneprontásnak nevezni a tiszta és világos beszédet, melyet a lelkiismeret kategórikus imperativusza mond tollba. Nem tévedett. Minden a régi recept szerint történt. Eppugy, mint tavaly. Mácha esetében, vagy nálunk pld. pár évvel ezelőtt Ady Endrével kapcsolatban. A ködevők és kis percmemberkék megkísérelték a költőt „nemzetivé“ kikiáltani, megkísérelték életművét meghamisítani, jelentőségét elmosni. Csoda-e hát, ha az ilyen semlegesítő szándék ellen már eleve szót emel a meg-nem-alkuvó kortárs és gerinces szellemi utód lelkiismerete? Ilyen esetben lehetetlen hallgatni és elefántcsonttoronyba vonulni. A költőnek szint kell vallania! S a kor vonalában álló költőnek nem lehet más a politikája, mint az emberiség.

*

Petr Bezruc életmunkája nem tesz ki súlyos köteteket. Verseinek első gyűjteményes kiadása, mely a *Sziléziai dalok* alapját képezi, a *Csasz* c. folyóiratban jelent meg 1903-ban. Az akkor még csak 23 vers ma már 80-ra duzzadt a külön kiadott *Stuzskonoszka modrá* c. hosszabb költeménnyel együtt. S ennek az alig száz versnek mégis milyen mélyenjáró, komoly hatása van ma is, nemcsak a sziléziai és általában a csehszlovákiai népi mozgalmakra, hanem a külföldi szellemiségre és irodalomra is! Miért? A költő egyik versében ad erre feleletet: Azért, mert gyarló verseiben hangot próbált adni az Odera menti szegény nép fájdalmainak... Olyan emberien és hitelesen fejezte ezt ki, hogy verseiben nemcsak a sziléziai nép sorsa tükröződött, hanem minden elnyomott ember sorshelyzete is.

Kévs költőnek sikerült oly nagy mértékben azonosulnia népével és tájával, mint Bezrucnak. Az En fájalmai és gyötrelmei egy népréteg fájdalmaivá szélesültek. S amellet a költő ugyszólván személytelenné vált, nem árulta el hosszú évtizedeken át kilétét. Senki, még a *Csasz* szerkesztője sem tudta hosszú ideig, hogy Bezruc neve mögött Anton Vasek, a brünni postahivatal egyik csendes és szorgalmas tisztviselője rejtőzik. Bezruc évekig valóban rangrejtve dolgozott, mert irtózott az egyéni dicsőségtől s attól a hamis hangtól, melyet az irodalom élődíjei honosítottak meg mindenütt, ahol az irodalom és üzlet azonos fogalmak. Inkognitóját csak a háború után fedte fel.

*

Hol születtek a Sziléziai dalok? A sziléziai szénbányák és vaskohók birodalmában, hol a társadalmi és nemzetiségi elnyomók ugyanazok voltak: a Bezruc-versekből „Markyz Géro“ néven ismert Habsburg Frigyes, akinek nagy kiterjedésű birtokai, vasgyári és bánya-részvényei voltak, továbbá Larisch, Guttmann és Rotschild osztraui iparmágnások. Szent harag és gyűlölet tüze lobogott Bezrucban ezek ellen. A harag hulláma olykor elhomályosította a szemét. Innen van, hogy nacionalizmusa néha a csehek felé fordul, néha pedig a zsidóságot, mint fajt támadja. Ez azonban a vidék sajátos viszonyai miatt történt. A haladó gondolat még nem volt elég erős, még nem tisztult le akkoriban a sziléziai szénmezők tájékán, s Bezruc mint népének énekese, hűen fejezte ki népének néha téves érzelmeit is.

Am jól énekelt. A kidalolatlan sziléziai nyomoruságnak és szenved-

désnek adott hangot verseiben. Jellemző, hogy a viszonyok átalakulása nem változtatott sokat Bezrucss magatartásán. Bár felfedte inkognitóját, mégis visszavonult és magába mélyedt. Sok tekintetben még ma is ellenzékben van. A régi iparbárok szelleme tovább is felkísért a multból. Kritikai álláspontját a Stuzskonoszka modrá c. hosszabblélekzetű költeményében szögezte le.

Izléstelen tehát, amit a mai sziléziai mágnások hivei harsognak a világba Bezrucss 70. születésnapja alkalmából. Bezrucss nemzeti öntudatának és társadalmi felelősségérzetének nincs semmi köze a regresszív törekvésekhez. De hamis és átlátszó ez a törekvés is, mely Bezrucssot a maga számára igyekszik kisajátítani és jelentőségét mindenáron el akarja ködölni. Bezrucssból nem lehet kivenni a lényegét, nem lehet életművét bibliofil-kiadásokba mumizálni, s alakját, mely tiszta és töretlen maradt, nem lehet szoborba merevíteni. Bezrucss műve nem irodalmi különlegesség. Helyesen jegyezte meg az egyik haladó cseh cikkiró, hogy Bezrucss műve éli és élni fog, s versei nemcsak a sziléziai, hanem az egész csehszlovák nép szabadságvágyának adnak kifejezést. Bizvást hozzátelhetjük, hogy az, aminek Bezrucss verseiben hangot adott, minden ország népének kívánságát és akaratát tükrözi. Ezért időtlen és ezért aktuális költő Bezrucss mindenkor és mindenütt. (*Sándor László*)

A JAPAN PANÁZSIAI TÖREKVÉSEK. A japánokat — imperialisztikus törekvéseiken kívül — Kinában eszmei és művelődési célok is sarkalják. Ezeket a célokat a hadsereg és a japán nacionalista körök akkor is szem előtt tartották, amikor katonai akciók még függőben voltak. A japán tisztikar Kína japán értelemben való művelődésbeli áthatolásában olyan feladatot lát, ami a legszorosabban kapcsolódik a katonai szükségességekhez. Ebben a vonatkozásban nincs véleményeltérés a japán tisztikar józan és „megszállott” elemei között. A nagy japán álom: a Pán-ázsiai hegemonia. Természetesen a kínaiak ezekben a törekvésekben is a japán annexió lemeztelenített szándékát látják. Ez a felfogás, amennyire helyes, ugyannyira korrekcióra is szorul. Mert, ha a japán nacionalista és pánázsiai társaságok egyrésze hódító is, nagy részében egy hódított területen túli új világkultúra felépítésére gondolnak, mindenesetre egy olyan kulturára, amely az ősi-indiai közös elemeken s a japán tudomány által áthatott és megszervezett ázsiai kulturán emelkedik.

Japán kulturahagyományára főrészt a kínai, illetve indokinai kulturának köszönheti. Ezt a kulturakincsét Japán a IV. század közepétől körülbelül 1500 éven keresztül tette magáévá. A XX. század kezdetével Kína és Japán között ez a kulturális viszony megfordult. Japán a nyugati technika és módszeresség gyors asszimilálása után — ha civilizatórikus dolgokban is — de Kína tanítója lett. Azóta sok-sok ezer kínai diák ment a japán főiskolákra, ahol nemcsak az európai civilizációt, hanem a japán szellemet is magukba szívták s most már ezen az alapon fűzték szorosra a kulturális kapcsolatot a két nép között. Számos ilyen diákban azóta Japánnal szemben bizonyos gyöngédség maradt vissza, mindenképp azokban, akik népüknek az apák régi eszméihez és kulturájához való azonos belső visszatérését kívánják, mint aminő Japánban már jóval előbb megvalósult.

Japánban a pán-budhista és pán-ázsiai gondolat terjesztése tervszerűen halad előre. A japán kultúra kínai szorgalmazása a külügyi hivatal kelet-ázsiai osztályához tartozó kulturális terjesztési iroda igazgatójának, *Kenihhi Okada* vezetése alatt áll. Ez a hivatalnak a legszorgalmasabb apostola a japán kereskedelmi és kulturális törekvéseknek Kinában.